

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-4>

**THE LEGAL STATUS OF SPECIALNESS
IN THE THEORY OF JEWISH LAW**

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИСТОСТІ
В ТЕОРІЇ ІУДЕЙСЬКОГО ПРАВА**

Taranovska A. O.

*Teacher at the Department of Social
Humanitarian and Legal Disciplines,
Donetsk State University
of Internal Affairs
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Тарановська А. О.

*викладач кафедри
соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін,
Донецький державний університет
внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

У сучасному світі актуальність змістовного наповнення категорії «правовий статус особистості» є беззаперечною, оскільки є основним елементом у визначенні політичного режиму тієї або іншої держави.

Прийнято вважати, що сукупність складних зв'язків між державою та індивідами, а також між індивідами у державно-організованому суспільстві фіксується державою у правовій формі – у формі прав, свобод та обов'язків. У своїй єдності саме вони становлять правовий статус індивіда, що є ціннісноутворюючим для структури суспільства в цілому.

Правовий статус є різновидом соціального статусу, що, на думку, Литвини І. І., вказує на положення особи у тій або іншій системі суспільних відносин, котрий визначається пануючою у соціумі системою цінностей та надає індивіду низку привілеїв, проте вимагає виконання певних обов'язків та функцій [1, с. 18].

Якщо говорити про стародавні цивілізації, до яких належить іудейське право єврейського народу, то формулювання «правовий статус особистості», «соціальний статус», «права і свободи людини» не використовувалося, проте це не означає відсутність їх сутнісного змісту. Крім того, поширеною думкою серед вчених-правників є домінація обов'язків над правами і свободами в правових системах релігійного типу, до яких відносять іудейське право, оскільки фундаментально воно ґрунтується на релігійній доктрині іудаїзму.

Достеменно відомо, що іудаїзм – це найдавніша монотеїстична авраамічна світова релігія, яка вплинула на подальше становлення християнства та ісламу.

У науковій літературі аргументацією до тези про справедливий соціальний устрій іудейської стародавньої держави виступає відсутність поділу населення на касты та стани, що сприяло рівному доступу всіх індивідів до благ, котрі надавала держава.

З іншого боку на подальший історичний розвиток іудейського соціуму вплинуло прагнення відокремитися від інших релігійних вчень шляхом диференціації суб'єктів на іудеїв та неіудеїв. Варто звернутися до релігійних текстів іудаїзму, де закріплено заборону ставити царем (головою) іноземця, не брата по вірі. Як знаємо, священні книги та релігійні тексти є безумовними джерелами іудейського права.

На підставі вищевикладеного, говорити про рівність усіх не виявляється коректним, тому що чітко вбачаються ознаки розслоювання іудейського суспільства на повноправних та неповноправних на правовому рівні. Також не можна ігнорувати історичний факт існування рабства в іудейській державі. Попри це іудейська концепція передбачала захист наступних прав особистості: право на життя, право на працю та її справедливу оплату, право на відпочинок, право на честь та гідність, право на освіту.

Загалом право на життя посідає центральне місце в системі цінностей іудейського права. Так, наприклад, створення людини за образом та подобою Господа є центральною ідеєю Тори (священної книги єврейського народу), що тлумачиться Маймонідом у його праці «Мішне Тора» (звід єврейського закону, що був складений єврейським філософом Рамбамом (Майманідом) у XII столітті шляхом трактування священних книг іудаїзму) як «той, хто вбив людину, зруйнував цілий світ» [2].

Цінність людського життя в іудаїзмі є надзвичайно важливою, як слушно зауважує раввін Й. Телушкін, що у випадку суттєвої небезпеки (загрози) зупиняється дія майже усіх іудейських законів-заборон, оскільки «за іудейськими законами ви маєте жити, а не помирати» [3, с. 336].

Щодо права на працю та справедливу оплату, то єврейський народ завжди характеризувався відповідальним та гуманістичним ставленням до найманого робітника. У Талмуді визначено, що ні в якому випадку не можна забувати, що найманий працівник, це перш за все людина, а «не робочі руки або ноги», тому він вимагає поважливого ставлення та оплату за виконану роботу не нижче, ніж мінімум для задоволення базових життєвих потреб. Про право на відпочинок говорить також в Торі, а саме вшанування Суботи (як сьомого дня, заповіданого Богом зі звільненням від роботи) та вагоме значення Шабату, як об'єднуючої ланки єврейського суспільства, відіграло основну роль у збереженні національної ідентичності.

Говорячи про право на повагу до честі й гідності, то зважаючи на відношення з боку релігійної доктрини іудаїзму, воно прирівнюється до права на життя. Наприклад, Талмуд суворо забороняє публічну образу або приниження, прирівнюючи це до кровопролиття. Крім того, наказано нагадувати про минулі проступки людині, котра в них вже покаялася.

З приводу права на освіту, то також можна сказати про пріоритетність цього права для іудеїв у системі суспільних цінностей, адже просвітницька діяльність як себе, так й інших, має характер обов'язкової, та належить до 613 міцвот (релігійних наказів).

У період бездержавності та розселення по всьому світі, єврейський народ зумів зберігти ідентичність національної правової культури та вплинути на правовий розвиток інших народів і держав саме завдяки релігійному характеру іудейського права. Необхідно акцентувати, що для релігійних правових систем властива замкнутість та відособленість, що у певній мірі сприяє їхньому доктринальному збереженню та актуальному функціонуванню у визначених суспільствах/країнах.

Отже, генеза правового статусу особистості в єврейському праві заслуговує подальшої деталізації, адже вирізняється загальними принципами, котрі зберіглися дотепер та внесли вагомий внесок у риси сучасних правових систем.

Література:

1. Литвин І.І. Сутність поняття правового статусу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Вип. 38. Том 1. 2016. С. 18–21.
2. Мішне Тора. Електрон. ресурс, дата звернення: 18.10.2023. Режим доступу: <https://toldot.com>
3. Телушкін Й. Єврейський світ: переклад. Іванова І., Владімірова М. 2009. 576 с.